

Ny förskola på Falkholmsgränd, kv. Krokholmen, Skärholmen

Beskrivning av förslaget - Granskningshandling

2019-02-14, rev. 2020-04 01

Inledning

För en tomt längs med Falkholmsgränd i Skärholmen planeras en ny förskola som ska möta stadsdelens framtida behov av förskoleplatser. Den befintliga förskolan med två avdelningar rivs och ersätts med en ny förskola som rymmer åtta avdelningar. Varje avdelning i den nya förskolan har en kapacitet för 18 barn, vilket ger förskoleplatser för totalt 144 barn.

Placering, orientering

Omgivande bebyggelse är orienterad i strikt öst-västlig eller nord-sydlig riktning. Förskolan placeras enligt omgivande struktur för ökad orienterbarhet och formas i samspel med landskapet. Byggnadens placering bidrar till att stärka stadsrummet och öka tryggheten i gaturummet. Platsen är belägen i ett långsträckt öst-västligt grönstråk. Naturslänten i norra delen av tomten föreslås integreras i gestaltningen.

Illustrationsplan

Byggnaden

Byggnaden placeras i mitten av tomten med koppling i två plan till den kuperade naturmarken mot norr och till två gårdar på var sida, en mot väst och en mot öst. Husets utbredning har anpassats efter landskapet och vegetationen i största möjliga mån och har brutits upp i tre delvolymmer för att bevara siktlinjer och kopplingar mellan stråk och natur. Indelningen bidrar också till att bryta ner skalan på en stor verksamhet, öka orienterbarheten för barnen och förstärka identiteten i de olika delarna och funktionerna. Volymerna ligger förskjutna i plan vilket skapar en stark relation mellan landskap och byggnad. "Glappen" mellan volymerna blir naturliga öppningar i strukturen för entréer och gemensamma utrymmen. Landskap och byggnad bildar tillsammans rumsligheter och kopplingar mellan ute och inne. Den kuperade tomten hjälper till att forma landskapsrum med stor variation som möjliggör en lekfull och upplevelserik miljö för barnen.

Skala och karaktär

Volymerna förskjuts horisontellt men även vertikalt och bildar överhäng mot Falkholmsgränd. Detta bidrar till att skalan bryts ner och de utskjutande delarna skapar skyddande tak för entréer.

Fasaduttrycket varierar för att uttrycka formen av de tre volymerna i tydlig kontrast till "mellanrummen", länkarna. Ambitionen med utformningen är att bejaka platsens varierande förutsättningar där landskap och byggnad samspelar, skapa tydlig form och karaktär samt rumslig variation med en variation i skala.

Illustration av byggnadsvolym

Kulör och material

Omgivningens kulör- och materialpalett formas dels av radhusen norr om tomten, med gula tegelgavlar och fyllningar av träpanel i olika kulörer; rött, blått, grön och gult, dels av skivhusbebyggelsen i söder med fasader av ljusbeige puts, ljus gråvita plåtdetaljer och socklar av betong. Även den intilliggande Lillholmsskolan bidrar med sitt röda tegel, vita snickerier och socklar av grå betong.

I detta sammanhang är det naturligt att knyta an till betongen, ett robust material med stark materialitet. Kulörmässigt tar vi fast på det varma, gula teglet och den beigea putsen, båda varma jordfärger. Byggnadens tre huvudvolymers utförs i laserade fasadelement av betong, delvis med en grund relief för att förstärka materialiteten och för att skapa variation. Kulören består av ljusa toner skiftande mellan varmt beige och gult. Länkande byggnadsdelar mellan de tre huvudvolymerna utförs även dessa i betong men med en något avvikande kulör och/eller relief. Eventuella socklar utformas av betong i samma kulör som vägg.

Referens kulörer

Referens betongytor i varm beige-gul ton

Referens ljus betong med relief. Arkitekt Nomo Studio, bild från Leibal.com.

För att skapa en lugn bakgrund till förskolans dagliga aktivitet platsbyggs så mycket som möjligt av interiören i trä – ett tillåtande och gediget material som tillför värme, kvalitet och karaktär. Inslag av trä fortsätter ut i delar av gården, såsom i gradängerna och andra rumsligheter där barnen använder ytorna till att vistas på. Komplementbyggnader som uteslätt och barnvagnsförråd utförs i samklang med gårdens träinslag, förslagsvis i omålat, kiselbehandlat trä som får gråna med tiden. Det återkommande trämaterial bidrar till att byggnad och gård upplevs hänga ihop som en rumslig helhet och förstärker på så sätt orienterbarheten och identiteten.

Gestaltningen erbjuder möjlighet till fast solavskärmning i form av ett raster utanpå glasade partier där detta behövs. Intensitet och utformning av solavskärmning gestaltas med hänsyn till det arkitektoniska uttrycket, tekniska beräkningar och till erforderligt ljusinsläpp. Solavskärmning utformas förslagsvis i samma kulör som fönster av aluminium och med övriga plåtdetaljer och därtill i harmoni med fasadens varma toner.

Då en gedigen analys av platsens förutsättningar har resulterat i en ambition att ge byggnaden ett så lågmäلت och integrerat uttryck som möjligt, hålls taklutningarna på en låg nivå. De är utformade med ca 6% lutning och är möjliga att utrustas med solceller på de sidor som vänder sig i sydvästlig riktning. Dessa integreras med fördel i takfallet, alternativt monteras de i en kraftigare lutning.

Exempel på fönster och plåtdetaljer ton i ton med fasad av betong. Förskola Ör, arkitekt Tengbom och Origo. Bild från cembrit.se.

Organisation

Skolans funktioner är tydligt fördelade i tre volymer om två våningar, två avdelningar där nere med entréer, kök, teknik, gemensamma ytor samt sex avdelningar på det övre planet med personalytor, administration och gemensamma ytor.

De två yttre volymerna som angränsar till den östra respektive västra gården innehåller en avdelning vardera i entréplan och två avdelningar vardera på plan två. I mittenvolymen finns kök med koppling till inlastning längs gatan. Kommunikationsytan (gemensam vistelseyta) längs med kökets baksida kan öppnas upp och samverka med rummet utanför som består av gradänger i landskapet – en sömlös relation mellan ute och inne. De barn som inte äter på avdelningarna har möjlighet att äta här. På plan två i mittenvolymen finns ytterligare två avdelningar som vänder sig mot söder samt en gemensam vistelseyta med utblick mot norr och naturen – plats för ateljéverksamhet. Den västra volymen skjuter in i berget och den del som ligger i souterräng innehåller teknik. Över teknikrummet på plan två ligger personalutrymmen och administration centralt i huset. Här möter byggnaden landskapet i nivå och skapar en tillgänglig terrass med en koppling till de övre delarna av landskapet. Här finns möjlighet att skapa utomhusateljéer i anslutning till natur med mycket träd och grönska. Samtliga entréer är tillgängliga och de tre större entréerna innehåller groventré, toalett och kapprum för alla avdelningar vilket möjliggör en skofri förskola. Den centrala entrén ligger i anslutning till en mindre utsläppsgård längs med Falkholmgränd och de andra två större entréerna vänder sig mot respektive gård i väst och öst. Byggnaden utformas med ett stort mått av flexibilitet för att klara framtida omorganisation. Med yteffektiva avdelningar och generösa gemensamma ytor skapas möjlighet till variation i samverkan mellan och utanför avdelningar.

Visionsbild, vy från sydväst längs Falkholmgränd.

Förskolegården

Förskolegården ligger kring byggnaden, med ett avbrott för cykelparkering under utskjutande tak, inlastrning till kök, angöring till avfallsrum och parkering för rörelsehindrade. Förutom vid denna "trafikzon" löper en häck längs Falkholmsgränd, på förskolestaketets utsida. Nyplanterad vegetation består främst av arter som bidrar med årstidsväxlingar och lekvärden för barn, exempelvis kottar, ekollon och "lön-näsor". I väster, vid vändplanen finns en tillgänglig entré till gården som först leder in under ett skärmtak med möjlighet till barnvagnsparkering. Barnvagnsparkeringen är genom grindar avstängd från lekytorna. En motsvarande gårdsentré finns strax öster om byggnaden. En gårdsentré som inte uppnår krav på tillgänglighet finns också från gångstråket väster om tomten, nära den stora eken. Ytterligare två grindar finns från Falkholmsgränd för att möjliggöra kortaste väg till respektive avdelning, vare sig man kommer från väst eller från öst.

Förskolegården, zoner

TILLGÄNGLIG ZON

Zonen närmast byggnaden och entrén till gården är en tillgänglig zon med småbarnslek. Exempel på programmering i denna del är sandlek, trädäck i olika nivåer, ljudlek, balanslek, cykelslinga och öppna ytor. Befintliga träd inkorporeras i trädäck eller i sandlådor. Under den mörka årstiden skulle en belysningsmast med rörlig filterbelysning tillföra ett lekfullt inslag till gården.

NATURSLÄNTEN

Den södervända naturslänten på gårdens norra del kan med små medel bli en spännande del av gården. Här kan barnen upptäcka naturen; växter, insekter och små djur. Barnen kan skapa sina egna platser med hjälp av löst material och träna motoriken vid balanslek på befintliga stenar. I en del av slänten kan små vindskydd placeras och en särskilt lerig slänt kan kläs med trä och klättergrepp. I släntens nedkant kan träspänger komplettera stenblocken som sittytter för att skapa en samlingsplats och "scen".

ODLING

I den östra delen av gården finns flera uppvuxna buskage som efter lite gallring kan bli utmärkta lekbuskage med ny markbeläggning av träflis. Den befintliga plana gräsyten mellan buskagen kan byggas upp till en gräskulle som på vintern kan fungera som en liten pulkabacke. Inom denna zon kan fruktträd planteras. Fruktträd kan ge en pedagogisk koppling mellan vår natur och vår mat. I denna zon placeras också lådor för odling så att förskolegrupper kan upptäcka och lära genom att så, vattna och skörda. På varma dagar är det här ytan som bör ha solskydd.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster har tidigare till stor del skett på gröna, icke ianspråktaga ytor som funnits i staden. I takt med att staden förtätas ställs allt större krav på skolgårdar, förskolegårdar och parker. På dessa ytor måste nu ekosystemtjänster ske i allt större utsträckning för att säkra en hållbar samhällsutveckling. Därför ställs stora krav och medvetenhet vid planeringen. De ekosystemtjänster vi planerar att dra nytta av på kv Krokholmens förskolegård är i första hand "reglerande", "kulturella" och "stödande".

De "reglerande" ekosystemtjänsterna utgörs av att dagvatten renas på gården genom infiltration och fördröjning i nya regnträdgårdar och svackdiken men till största delen genom den bevarade naturmarken. Att gården till stor del behåller sin naturmark med många, stora och uppvuxna träd

med ett högt bevarandevärde är mycket värdefullt ur många perspektiv. Träden renar luften och sänker temperaturen vid hetta. De skänker även ett naturligt solskydd och tillsammans med övrig vegetation bidrar de till lägre bullernivåer. Den varierade vegetationen på gården med bärande buskar och träd bidrar till biologisk mångfald för insekter och fåglar som i sin tur främjar pollinering.

De "kulturella" ekosystemtjänsterna på gården utgörs av den stora andelen naturmark och vegetation där barnen kan organisera sina egna platser och använda sig av lösa material. Naturleken främjar motorik, koncentrationsförmåga och bättre hälsa. Regnvatten från naturmarken leds till infiltrations- och odlingsytor. Vattnets väg synliggörs och utgör på så sätt ett naturpedagogiskt inslag för barnen.

De "stödjande" ekosystemtjänsterna består av naturmarken och de många träden och vegetation som bidrar till fotosyntes och ny jordmån. Tomtens befintliga ekar utgör en viktig ekologisk kvalitet på platsen, sambandet förstärks med nyplanterade ekar. Stammar från befintliga träd som tas ned kan med fördel samlas och sparas som faunadepå i naturslänten. Stammarna utgör viktiga biotoper men fungerar även som sittplatser för barnen. Förutom fruktträd får förskolegården fjärilsrabatter, fågelholkar och insekshotell.

Social hållbarhet

NY ATTRAKTIV MÖTESPLATS

Ambitionen är att förskolegården ska komma att användas av fler än förskolans barn, barnens familjer och verksamhetens personal med en förhoppning om att förskolans utemiljö ska stimulera till sociala möten. Gården ska vara öppen för boende i området på kvällstid och helger och kan därför fungera som en ny mötesplats i stadsdelen.

Gårdens gestaltning har fokus på naturnära aktivitet, lek och rörelse och gården kan nyttjas av unga såväl som äldre för lek, idrott, möten och olika slags aktiviteter - på hårdgjorda eller gröna ytor. De hårdgjorda ytorna närmast förskolan är tillgängliga och kan användas mångfunktionellt. Under helger vintertid kan gårdens pulkabacke besökas av familjer boende i närområdet.

TILLGÄNGLIGHET

Förskolegården utgörs till stora delar av plan, tillgänglig yta. Gårdens flera entréer gör tomten mer lättåtkomlig vilket kan bidra till att platsen används mer. I väster vid vändplanen finns en tillgänglig entré till gården som först leder in under ett skärmtak med möjlighet till barnvagnsparkering. En motsvarande gårdsentré finns strax öster om byggnaden. En gårdsentré finns också från gångstråket väster om tomten. Ytterligare två grindar finns från Falkholmsgränd för att möjliggöra kortaste väg till respektive avdelning, vare sig man kommer från väst eller från öst.

INBJUDANDE ENTRÉER

För att tydligt signalera att förskolegården med fördel kan användas av boende i stadsdelen under kvällar, helger och semestertider då förskolan håller stängt, målas gårdens grindar i klara färger. Förutom att gårdens många entréer accentueras så kan den med fördel tillföras skyltning som tydligt talar om att gården även är till för de boende i området och inte enbart förskolans barn, personal och barnens anhöriga.

MÖJLIGGÖRA MÖTEN

De möten som sker dagligen på platsen är i första hand mellan barnens anhöriga som kommer för att hämta eller lämna. Fokus bör läggas på att skapa möjlighet till interaktion mellan dessa

anhöriga – som kan vara barnens föräldrar, syskon, släktingar eller vänner. Förskolegården bör utformas med sittplatser och väderskydd vid entrézonerna.

TRYGGT GATURUM

Förskolan håller hög arkitektonisk kvalitet och verkar identitetsskapande för platsen vilket bidrar positivt till stadsrummet. Skolgårdens platsspecifika egenskaper så som bevarad och tillgängliggjord naturmark kan bidra till att platsen blir en attraktiv mötesplats. Förskolans uppglasade bottenvåning tillför liv till gaturummet och verkar för ett tryggare promenadstråk längs Falkholmsgränd. I gestaltungsförslaget finns idéer om att tillföra lekfull belysning som förutom att uppmuntra till lek kan verka för en tryggare plats kvällstid.

Beskrivning av energianvändning

Formfaktorn för förskolebyggnaden är 1,94. Byggnaden ligger i souterräng med en låg fasad mot norr och öppnar sig mer mot söder vilket är positivt ur uppvärmningssynpunkt. Föreslagen fasad i form av element av betong är en energieffektiv konstruktion. Solavskärmning kommer förmodligen behövas i varierande grad för fasader mot öster, söder och väster. Tanken är att taken kan förses med solceller som integreras i takfallet eller utförs så att de inte syns från marken mer än från långt håll.

Fakta i siffror

Antal avdelningar	8
Antal barn:	144 (18 barn per avdelning)
Yta, m ² BTA (ovan mark)	1 614
Yta, m ² BYA	866
Yta förråd resp. skärmtak, m ²	2 x 25 resp. 2 x 25
Yta föreslagen tomt, m ²	3 782
Friyta, m ²	3 474
Friyta/barn, m ²	24,1
Antal parkeringsplatser för bilar	0 (en tillgänglighetsanpassad utanför fastigheten)
Antal parkeringsplatser för cyklar	24 st, under tak